

Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Gedimino pr. 11, Vilnius

2025 12 02 Nr. 17

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai
Vilniaus g.33, LT-01506 Vilnius

Siunčiama elektroniniu paštu: ministerija@sam.lt; LRVkanceliarija@lrv.lt.
Originalas paštu siunčiamas nebus.

DĖL SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343 31¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 30¹ IR 31² STRAIPSNIAIS

Lietuvos vaistinių asociacija (toliau – Asociacija) teikia pastabas Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 31¹ straipsnio pakeitimo, įstatymo papildymo 30¹ ir 31² straipsniais įstatymo projektui (toliau – SDĮ Projektas), kurio tikslas yra griežtinti asmens sveikatos priežiūros įstaigų, vaistinių ir kitų ūkio subjektų atsakomybę už Administracinių nusižengimų kodekso straipsniuose nurodytus nusižengimus, taip pat įteisinti naujas poveikio priemones.

Dėl ligonių kasų įgaliojimų didinimo

Sveikatos draudimo įstatymo projektu (toliau - SDĮ Projektas) siūloma nustatyti, kad Valstybinė ligonių kasa (toliau - VLK) vykdydama vaistinių, sudariusių sutartis su Valstybine ligonių kasa, veiklos priežiūrą, galėtų priimti sprendimą skirti sankcijas. Vadinasi, SDĮ Projektu siekiama įteisinti, jog Valstybinei ligonių kasai būtų suteikti įgaliojimai ne ginčo tvarka nustatyti vaistinės veiklos neteisėtumą ir skirti vaistinėms administracinio poveikio priemones. Asociacija šiam SDĮ Projekto tikslui nepritaria ir žemiau argumentuotai pagrindžia savo poziciją.

Visų pirma, santykiai tarp VLK ir vaistinių yra ne tik viešojo administravimo, tačiau ir privatinės teisės reguliavimo dalykas. Dabar galiojančiame Sveikatos draudimo įstatymo 26 straipsnyje nustatyta, kad išlaidos už vaistinėse išduotus kompensuojamuosius vaistus ir medicinos pagalbos priemones apmokamos vadovaujantis VLK ir vaistinių sutartimis. Šios sutartys tarp VLK ir vaistinių, vadovaujantis LR Civiliniu kodeksu ir kitais įstatymais, sudaromos LR Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka. Toks reguliavimas iš esmės yra pakankamas ir reiškia, kad šios sutartys turėtų būti vertinamos kaip sutartys dėl tam tikrų paslaugų teikimo ir išlaidų apmokėjimo, kurios yra numatytos LR Civiliniame kodekse.

Pagal Civilinio kodekso 6.245 straipsnio 1 dalį civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius). Todėl tokiais atvejais, kai ginčas kyla dėl to, ar sutarties šalis netinkamai vykdė sutartines prievoles, ginčas turi būti sprendžiamas jį nagrinėti kompetenciją turinčiame bendrosios kompetencijos teisme, o ne vienašališkai nusprendžiama VLK taikyti sankcijas, kaip dabar siūloma SDĮ Projekte.

Dėl teisėtų lūkesčių principo pažeidimo

Teisėkūra turi atitikti teisinio aiškumo, tikrumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus, tačiau SDĮ Projektu siūlomas reguliavimas neatitinka šių reikalavimų:

1. VLK suteikiamos naujos, labai plačios sankcionavimo galios, nesuteikiant aiškių, objektyvių ir teisės aktų lygmeniu apibrėžtų kriterijų, pagal kuriuos tokios poveikio priemonės būtų taikomos.
2. „Atsakomybės neišvengiamumo“ siekis, įrašytas į SDĮ Projekto aiškinamąjį raštą, gali sukelti situacijas, kuomet vaistinė būtų baudžiama net ir tuo atveju, kai pažeidimą savarankiškai ištaisė, o tai būtų priešinga teisėtų lūkesčių principui.
3. Normose vartojamos neapibrėžtos sąvokos (kaip pvz. „mažareikšmė žala“) sudaro prielaidas plačiai diskrecijai ir skirtingam traktavimui.

Tad, SDĮ Projektas yra nesuderinamas su teisinio saugumo ir aiškumo standartais, kurių privaloma laikytis priimant bet kokią naują sankcionavimo modelį.

Dėl neproporcingų ir ekonomiškai perteklinių sankcijų

Atsižvelgiant į tai, kad SDĮ Projektu siūlomi pakeitimai orientuoti labiau į asmens sveikatos priežiūros įstaigas, atkreipiame dėmesį, su kokias klausimais galimai susidurtų Lietuvos vaistinės, kurios taip pat sudaro sutartis su VLK dėl kompensuojamų vaistų išdavimo pacientams.

Atkreipime dėmesį, kad SDĮ Projekte viena iš sankcijų gali būti VLK sutarčių nutraukimas. Svarbu paminėti, kad vaistinių tinklas turintis daugiau nei vieną veiklos vietą, t.y. vaistinių filialą, su VLK pasirašo tik vieną sutartį visoms vaistinių veiklos vietoms (filialams), tad sustabdžius sutartį dėl vienos vaistinės filialo darbuotojo žmogiškosios klaidos, būtų stabdomas kompensuojamų vaistų išdavimas visose tos įmonės vaistinėse (pavyzdžiui viena vaistinė gali turėti 200 filialų, t.y. 200 vaistinių visoje Lietuvoje). Tokiu atveju, visose tos įmonės vaistinėse negalėtų būti išduodami kompensuojami vaistai, todėl gyventojams suprastėtų ar net taptų neįmanomas kompensuojamų vaistinių preparatų prieinamumas tam tikruose regionuose.

SDĮ Projektu nustatomos priemonės, tokios kaip baudos, dvigubos žalos atlyginių sumos, ar net draudimas sudaryti sutartis su VLK iki 2 metų yra aiškiai neproporcingos tikslui, kuriuo formaliai grindžiamas projektas.

1. Sutarties nutraukimas iki 2 metų laikotarpiui iš esmės prilygsta viso to tinklo vaistinių veiklos sustabdymui, nes vaistinė negalinti išduoti kompensuojamų vaistų pacientams iš esmės neatlieka pagrindinės savo funkcijos. Be to, pažymėtina, kad iš SDĮ Projekto nėra aišku, kaip būtų traktuojami pakartotinis pažeidimas, t.y. ar toks pats pažeidimas nustatomas įmonėje pasirašiusioje sutartį su VLK ar tik toje pačioje vaistinės veiklos vietoje.

2. Žalos dydžio skaičiavimas, taip pat nėra aiškus, o galimybė taikyti dvigubą žalos dydį yra neproporcinga finansinė sankcija, kuri kai kuriais atvejais galėtų sukelti smulkesnių vaistinių nemokumą. Sankcijos ar baudos gali būti taikomos visiems pažeidimas, net ir techniniams, nors jų žala PSDF biudžetui nėra esminė.

Atkreipiame dėmesį, klaida, išduodant kompensuojamus vaistus vaistinėje, gali atsirasti ne dėl vaistinių, o dėl kitų subjektų (pvz. Sodra, RC) neteisingos arba ne laiku pateiktos informacijos. Pavyzdžiui, išduodant kompensuojamus vaistus mažas pajamas gaunantiems ar 75 metų ir vyresniems asmenims, vaistinėje yra kreipiamasi į E.sveikatos posistemę, kuri gauna informaciją iš Sodros, dėl informacijos patikrinimo, ar konkrečiam asmeniui priklauso kompensuojami vaistai nemokamai, ar asmuo sukaupęs vaistų krepšelį, ar turi sveikatos draudimą ir pan. Pasitaiko atvejų, jog vaistinėje iš elektroninių sistemų gaunamas klaidingas požymis, nurodantis, kad atitinkamam asmeniui nepriklauso nemokami kompensuojami vaistai. Tokiu atveju gyventojas vaistinėje moka kompensuojamo vaisto priemonę. Paaiškėjus, kad įsivėlė klaida, toks asmuo turi galimybę kreiptis į VLK ir susigrąžinti priemonę. Šiuo atveju, pagal SDĮ Projektą, nėra aišku, ar toks žalos padengimas nebūtų perkeliamas vaistinėms. Atkreipiame dėmesį, kad klaidingą informaciją vaistinė gauna ne dėl savo aplaidumo ar kaltės, o dėl informacijos vėlavimo ar klaidų iš aukščiau išvardintų įstaigų/sistemų.

Viešojo administravimo principai reikalauja, kad ribojamosios priemonės būtų proporcingos ir tikslingos. Šio SDĮ Projekto priemonės neatitinka šių kriterijų, nes VLK suteikiama diskrecijos teisė taikyti sankcijas, kurių ekonominis poveikis gali daug kartų viršyti faktinę žalą, sukuriama de facto baudinės atsakomybės modelis, nors tokios galios institucijai nėra įtvirtintos nei LR Konstitucijoje, nei kituose įstatymuose.

Dėl procedūrinių garantijų neapibrėžtumo

SDĮ Projektas nenumato pakankamų procedūrinių apsaugų įstaigoms:

1. Nepriklausomos peržiūros mechanizmo nėra – SDĮ projektu įtvirtinama, kad VLK patys priima sprendimą dėl sutarčių sudarymo, dėl patikrinimo, patys vykdo patikrinimą bei patys skiria sankcijas. Tai prieštarauja gero administravimo, nešališkumo ir valdžių pusiausvyros principams.
2. Kontroliniai patikrinimai gali būti atliekami be išankstinio informavimo, kas apsunkina galimybę parengti dokumentus, užtikrinti atstovavimą ar duomenų pateikimo procesą. Pavyzdžiui, kontrolinio pirkimo metu visuomenės vaistinėje nebus įmanoma nustatyti, ar pažeidimas tikrai yra vaistinės pusėje, todėl skirti baudą dėl kontrolinio pirkimo metu nustatyto pažeidimo nėra racionalu. Turėtų būti paliktas laiko tarpas, kad vaistinės galėtų pateikti paaiškinimus.
3. Nenustatytos taisyklės dėl įrašų (video / garso) naudojimo, saugojimo, prieigos teisių ir galios ginčuose.

Svarbu pabrėžti, kad VLK sprendimai gali turėti esminį poveikį vaistinei ar visam vaistinių tinklui, tad procedūrinės garantijos privalo būti išplėstinės, o ne minimalios.

Dėl valdžios koncentracijos ir piktnaudžiavimo rizikos

SDĮ Projekto nuostatos, kuriomis VLK suteikiamos naujos poveikio priemonių taikymo ir pažeidimų tyrimo funkcijos, kelia esminių abejonių dėl jų atitikties teisinės valstybės, teisėtumo, proporcingumo, skaidrumo ir teisinio aiškumo principams. Viešojo administravimo subjektams suteikiamos diskrecijos ribos turi būti aiškiai apibrėžtos įstatyme, o sankcijos numatytos taip aiškiai, kad jų taikymas nekeltų neapibrėžtumo ir nebūtų paliktas institucijos nuožiūrai.

SDĮ Projektas VLK suteikia:

- tyrimo funkciją,
- sprendimų dėl pažeidimų priėmimo funkciją,
- sankcionavimo funkciją,
- lėšų išieškojimo funkciją,
- galimybę vaistinę pašalinti iš PSDF finansavimo sistemos.

Tokios galios įtvirtinimas vienoje institucijoje be aiškos išorinės kontrolės sistemos kelia realią piktnaudžiavimo riziką ir yra nesuderinama su valdžių atskyrimo ir kontrolės mechanizmais.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, akivaizdu, kad VLK neturėtų vienašališkai ne ginčo tvarka skirti baudas ar nutraukti sutartį. Todėl VLK dėl sutartinių prievolių įvykdymo įstatymų nustatyta tvarka turi kreiptis į teismą. Jei siūlomas reglamentavimas būtų priimtas, tokiu atveju būtų paneigta vaistinių galimybė ginti savo teisėtus interesus. Apibendrinant tai kas išdėstyta, pažymėtina, kad Konstitucijoje įtvirtinta, jog teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai. Taip pat Konstitucinis Teismas yra pasisakęs, kad teisingumo vykdymas yra teismų funkcija, kuri lemia šios valdžios vietą valstybės valdžios institucijų sistemoje ir jokia kita valstybės institucija ar pareigūnas negali vykdyti šios funkcijos (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Taip pat svarbu paminėti, kad Asociacijos žiniomis, nei dėl vienos Asociacijos narės nebuvo ir šiuo metu nėra Valstybinės ligonių kasos kreipimosi į teismą dėl Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetui padarytos žalos priverstinio išieškojimo. Vaistinėse nustatomi neatitikimai ar pažeidimai būna išskirtinai dėl žmogiškosios darbuotojų kaltės. Visa tai leidžia daryti prielaidą, jog siūlomas SDĮ Projektas yra perteklinis ir absoliučiai nereikalingas reguliuojant civilinius santykius tarp VLK bei Lietuvoje veikiančių visuomenės vaistinių, todėl taikytinos sankcijos vaistinių veiklai laikytinos perteklinės, bei joms nepritariame.

Pagarbiai
Lietuvos vaistinių asociacijos
Pirmininkė

Kristina Nemaniūtė -Gagė